

SÄKRA SÄKERHETEN

EN RAPPORT FRÅN BYGGCHEFERNA BASERAD PÅ BYGGCHEFSBAROMETERN 2019

bygg
cheferna **c**
EN BRANSCHFÖRENING INOM LEDARNA

A photograph of two construction workers, a man and a woman, wearing high-visibility yellow-green safety vests and hard hats (yellow for the man, blue for the woman). They are looking at a set of white papers, likely blueprints, on a construction site. In the background, there are cranes and structural elements of a building under construction.

INNEHÅLL

- 3** FÖRORD
- 4** OM RAPPORTEN
- 5** ÄNNU ETT SVART REKORDÅR PÅ BYGGARBETSPLATSERNA
- 6** MACHOKULTUREN – EN ORSAK TILL OLYCKORNA
- 7** SAMMANFATTNING
- 8** NIO AV TIO KAN REGLERNA
- 9** ÄNDÅ TÄNJS GRÄNSERNA
- 10** ATT FÖREBYGGA OLYCKOR
- 12** VAD ORSAKAR OLYCKORNA?
- 16** HUR MOGEN ÄR SÄKERHETSKULTUREN?
- 18** SLUTSATSER
- 19** VAD KAN VI GÖRA BÄTTRE?

ALLTID SÄTTA OMSORGEN OM VARANDRA FRÄMST!

På tio år har 89 människor dött på byggarbetsplatser. Siffrorna ökar och vi går mot ännu ett hemskt rekordår. Hur kan vi låta det fortsätta? I en bransch där det enligt statistiken är farligare att arbeta som snickare än som polis, militär och brandman måste säkerhetsarbetet tas på största allvar.

REGELVERKEN FINNS, det är inte strukturerna som saknas. Visst behövs inspektioner, att regler följs och sanktioner mot arbetsgivare som bryter mot reglerna. Men det är inte en lösning att skruva allt hårdare i dem. Det är inte så vi bygger en långsiktigt hållbar och stark säkerhetskultur i takt med tiden.

DEN HÄR RAPPORTEN VISAR TYDLIGT att samhällsbyggnad inte har en tillräckligt stark säkerhetskultur.

En viktig förklaring är machokulturen som uppmuntrar till att ta risk. Här förväntas män vara tuffa och risktagande.

En annan förklaring är att vi som bransch är beredda att tumma på säkerheten för att få ekonomin att gå ihop. För att citera en chef: det är sjukt att vi i upphandlingar prissätter våra egna liv.

En annan chef säger sig så här: Personalen är mer mån om att få arbetet utfört än sin egen säkerhet det vill säga är lojala och ifrågasätter inte.

Både machokultur och kortsiktig ekonomisk vinning leder till slarv med personlig säkerhet, att vi slarvar med liv och hälsa.

Är det i en enskild situation företagets ekonomiska resultat eller människors liv som ska prioriteras? Svaret på den frågan måste vara kristallklart för alla. Annars har vi en bristande säkerhetskultur.

VÅR BRANSCH SKILJER SIG FRÅN ANDRA genom att människor från olika företags och länders kulturer samlas för att samarbeta i projekt. Det gör

säkerhetsarbete till en lagsport där motståndaren är invalidisering, mänskliga trauman och i värsta fall dödsolyckor. Säkerhet måste ses som en branschgemensam fråga som bottnar i ett tryggt kontrakt om att alltid sätta liv och hälsa före ekonomisk vinning.

Målet måste vara ett värderingsdrivet säkerhetsarbete som bottnar i allas övertygelse om att liv går före pengar. Med engagerade chefer från alla nivåer i tåten.

Hur mycket vi än säger att det är oacceptabelt att människor dör på jobbet i Sverige 2019 förändras det inte. Vi kanske tillsätter utredningar och uppdaterar säkerhetsrutiner. Men faktum kvarstår: vi är inte på väg att nå målet om nolltolerans för dödsolyckor.

DET HÄR ÄR SVART ELLER VITT. Antingen ändrar vi på det eller inte. Och om vi vill ändra på det – på riktigt – ska vi ta vårt ansvar, varenda en av oss. Vi måste allihop i varje stund sätta omsorgen om varandra främst.

Det är inte enkelt. Men det är nödvändigt. Och det är möjligt.

Kajsa Hessel,
ordförande i Byggcheferna

BYGGCHEFSBAROMETERN 2019, DELRAPPORT 2

BYGGCHEFSBAROMETERN 2019 är en undersökning genomförd av Novus på uppdrag av Byggcheferna, branschföreningen för chefer och ledare inom samhällsbyggnad med 17 000 medlemmar.

Syftet med undersökningen är att få kunskap om chefernas uppfattning om hur samhällsbyggnad som bransch utvecklas inom områdena jämställdhet, mångfald, etik, ledarskap och säkerhet. Målet är att få en bild av var branschen står i dessa områden som är viktiga för att öka branschens förtroende.

Undersökningen är genomförd via webbintervjuer i april och maj 2019. Utskick gjordes till hela Byggchefernas medlemsregister som uppgår till 13 049 medlemmar med fungerande e-postadresser.

Antal svar i undersökningen är 1 771 vilket motsvarar en svarsfrekvens på 14 procent. Profilen på de som har besvarat undersökningen stämmer väl överens med profilen för branschen och medlemmarna totalt sett.

Svaren i undersökningen kommer att

presenteras i ett antal delrapporter. Den första delrapporten heter "Den blinda affärskulturen" och publicerades i september 2019.

"Säkra säkerheten" är den andra rapporten och den fokuserar på fysisk arbetsmiljö och säkerhet. I vilken utsträckning följs arbetsmiljöreglerna enligt cheferna och händer det att de tänjs? Vad anser cheferna är de vanligaste orsakerna bakom arbetsplatsolyckor? Hur utvecklad är säkerhetskulturen i branschen?

DE SVARANDES BAKGRUND. 94 procent av de svarande har personalansvar antingen permanent i sin cheftjänst eller i projekt.

KÖN

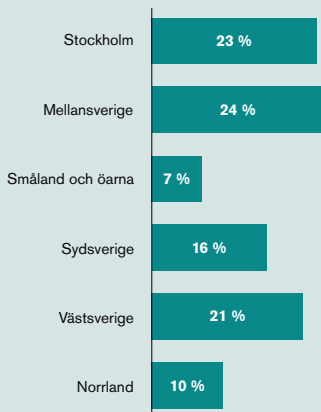

MÄN 89 %

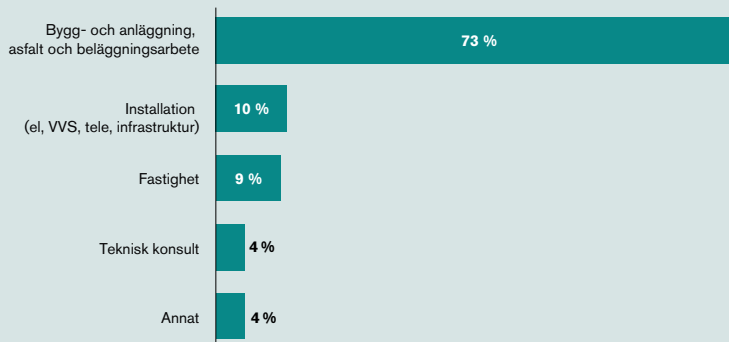

KVINNER 11 %

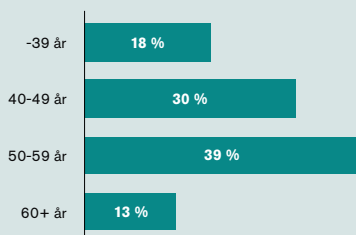
REGION

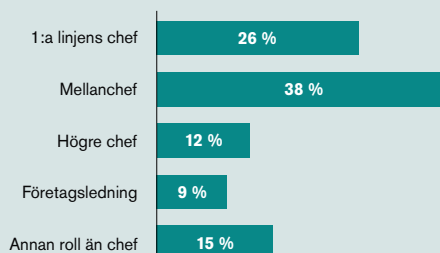
DELBRANSCH

ÅLDER

ROLL

”

**ORSAKEN TILL ARBETSPLATSOLYCKOR
ÄR EN KULTUR- OCH ATTITYDFRÅGA, DET
TAR TID ATT ÄNDRA EN HEL INDUSTRI.**

Man inom bygg och anläggning

ÄNNU ETT SVART REKORDÅR PÅ BYGGARBETSPLATSERNA

JANUARI 2019 var en svart månad i svenskt arbetsliv. Då omkom enligt Arbetsmiljöverket nio människor i arbetsplatsolyckor. Hittills i år har 33 människor dött. Siffrorna ökar och vi går mot ännu ett hemskt rekordår.

På tio år har 89 människor inom byggverksamhet dött. Av 50 arbetsplatsolyckor med dödlig utgång 2018 står byggverksamhet för 12. Bara transportbranschen hade fler, 13 döda. Över en tioårsperiod är det bygg och transport som omväxlande står för flest dödsolyckor. Tidigare toppade även tillverkningsbranschen Arbetsmiljöverkets statistik men sedan 2014 har den branschen hållit låga siffror.

Nio av tio som dör i arbetsplatsolyckor är

**NIO AV TIO SOM DÖR I ARBETSPLATS-
OLYCKOR ÄR MÄN, OFTAST DRABBAS ÄLDRE
ERFARNA PERSONER.**

MACHOKULTUREN – EN ORSAK TILL OLYCKORNA

BYGG

ANDRA
BRANSCHER

JÄMFÖRT MED ANDRA BRANSCHER ÄR RISKEN TRE GÅNGER HÖGRE ATT RÅKA UT FÖR EN ALLVARLIG SKADA PÅ EN BYGGARBETSPLATS.

FÖR SNICKARE INTRÄFFAR 11,9 ALLVARLIGA ARBETSOLYCKSFALL PER 1 000 SYSSELSÄTTA, YRKET TOPPAR LISTAN ÖVER SKADERISK FÖR TREDJE ÅRET I RAD.

män, oftast drabbas äldre erfarna personer. Machokulturen är en orsak, enligt Arbetsmiljöverket.

PÅ DEN SVENSKA ARBETSMARKNADEN är yrken som byggnadsträarbetare (i vanligt tal snickare), elektriker och VVS-montörer också bland de mest skadedrabbade. Jämfört med andra branscher är risken tre gånger högre att råka ut för en allvarlig skada på en byggarbetsplats. De vanligaste olyckorna är fallolyckor och olyckor med maskiner och verktyg. Ungas risk är 1,9 gånger högre än genomsnittet i branschen. Äldres risk är 1,5 gånger högre. Detta visar AFA Försäkrings rapport om arbetsskador i byggbranschen från maj 2017.

Enligt AFA Försäkrings senaste rapport inträffar 2,5 allvarliga arbetsolycksfall per 1 000 sysselsatta. För snickare var motsvarande siffra 11,9 vilket innebär att yrket för tredje året i rad toppar listan över skaderisk. På tredje plats hittar vi betong-, bygg- och anläggningsarbete med 8,9 allvarliga olyckor per 1 000 sysselsatta. Isolerings- och VVS-montörer hade samma år 7,7 fall, byggnadsmålare 6,3 och elektriskt arbete 5,2.

Enligt en rapport från AFA Försäkring om fysisk arbetsmiljö för unga i industrin och

DE VANLIGASTE OLYCKORNA ÄR FALLOLYCKOR OCH OLYCKOR MED MASKINER OCH VERKTYG.

byggbranschen från maj 2018 har unga mellan 16 och 25 år en något högre skaderisk per 1 000 anställda än äldre. Samma rapport visar att det är stor skillnad mellan yrkesgrupper när det gäller skaderisk i åldersgruppen. Byggnadsträarbetare har den största risken, 13,3. Elektriker har till exempel en risk på 4,6.

NOLLTOLERANS GÄLLER

Byggchefsbarometern 2019 visar att mycket görs för att skapa säkra arbetsplatser. Det kan vi i branschen vara glada och stolta över.

NIO AV TIO KUNNIGA KAN VERKA BRA ...

... MEN INNEBÄR SAMTIDIGT ATT EN AV TIO CHEFER SAKNAR TILLRÄCKLIG KUNSKAP OM REGLERNA

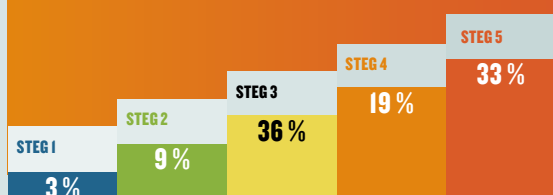
- Nio av tio chefer upplever att de har tillräckliga kunskaper om arbetsmiljöreglerna.
- Nio av tio chefer har säkerhet som stående punkt på agendan vid arbetsplatsmöten.
- Åtta av tio chefer uppger att man på deras arbetsplats analyserar risk ofta eller alltid.

Det kan förstås vara så att upplevelsen av att ha tillräckliga kunskaper inte är detsamma som att ha den kunskap som krävs. Det är också väsentligt hur den stående punkten om säkerhet och riskanalyser genomförs. Men detta visar att samhällsbyggnad tar säkerhetsfrågorna på allvar och att det finns en solid grund och en hög medvetenhet att bygga vidare på.

OMOGEN SÄKERHETSKULTUR

När det gäller säkerhetskulturens mognadsgrad är vi som bransch inte färdiga. Det finns chefer som gör bedömningen att de arbetar i företag med den högsta mognaden men de är långt ifrån i majoritet. Men tolv procent av cheferna anser att det råder en mycket bristande säkerhetskultur där de arbetar. De flesta företag kan utveckla sin säkerhetskultur. Målet bör vara att säkerhet är ett värderingsdrivet arbete och dit har de flesta långt kvar.

I undersökningen sticker tekniska konsulter ut som en delbransch där svaren om säkerhetsarbete genomgående är sämre än för branschen som helhet. Det speglar sannolikt att tekniska konsulter i högre grad har kontorsbaserade arbetsuppgifter med andra typer av arbetsmiljörisiker.

Tredje och femte steget i säkerhetskulturen är det som de flesta chefer känner igen sig i.

SLARV, STRESS OCH MISSFÖRSTÅND

Så länge människor fortsätter att dö i olyckor på byggarbetsplatser räcker det dock inte. Slarv, stress och kommunikationsbrister är vanliga orsaker till olyckor. Slarv är den dominerande orsaken enligt cheferna.

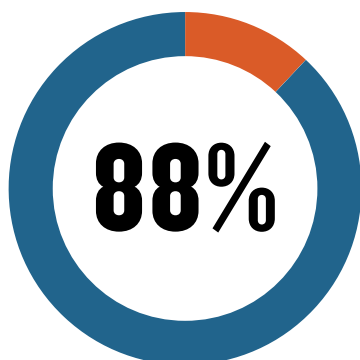
Vi måste ha nolltolerans när det gäller dödsolyckor och för att uppnå det krävs ett ännu intensivare säkerhetsarbete. De allvarligaste bristerna som behöver åtgärdas och förbättras är att:

- Var fjärde chef anser sig tvungen att tänja på arbetsmiljöreglerna för att få arbetsdagen att gå hop.
- 37 procent av de yngre cheferna (yngre än 40 år) och 32 procent av första linjens chefer tänjer på reglerna.
- Var femte chef uppger att man på arbetsplatsen inte analyserar och bedömer risk tillräckligt ofta.
- 12 procent av cheferna uppger att det finns en mycket bristande säkerhetskultur.
- En av tio chefer anser sig sakna tillräcklig kunskap om arbetsmiljöreglerna.

NIO AV TIO KAN REGLERNA

DIAGRAM 1. Tycker du att du har tillräckligt med information om gällande arbetsmiljöregler?

88 PROCENT, NÄRA NIO AV TIO CHEFER ANSER SIG HA TILLRÄCKLIG KUNSKAP OM ARBETSMILJÖREGLER

LAGEN SÄGER ATT ARBETSGIVAREN ska se till att alla arbetstagare har en god arbetsmiljö och kan göra sitt jobb utan risk för olycksfall och ohälsa. Det yttersta ansvaret för arbetsmiljön har högsta ledningen men det praktiska arbetet är oftast fördelat till chefer som är närmare verksamheten.

Även medarbetarna har ett visst arbetsmiljöansvar. Det kan handla om att följa instruktioner och använda skyddsutrustning. Om anställda till flera arbetsgivare arbetar på en och samma arbetsplats, till exempel på en byggarbetsplats, gäller särskilda regler för samordning.

För att som chef kunna ta ansvar för medarbetarnas arbetsmiljö är det självklart grundläggande att ha tillräcklig kunskap om gällande regler.

88 procent av cheferna inom samhällsbyggnad anser att de har det. Det är en hög siffra men innebär trots det att tolv procent av cheferna anser sig sakna tillräcklig kunskap. Det är också viktigt att betona att chefernas upplevelse av att ha tillräcklig information inte är detsamma som att

de har den kunskap som är nödvändig i en mycket utsatt arbetsmiljö.

BYGGPROJEKT PRÄGLAS MÅNGA GÅNGER av tidsbrist. Därför undrade vi om cheferna upplevde att de tvingas tänja på arbetsmiljöreglerna för att arbetet ska fungera smidigt. Det vanligaste svaret på denna fråga är 'nej sällan' vilket 44 procent av cheferna anger, följt av 'nej aldrig' som 29 procent svarar.

Men ungefär var fjärde chef, 26 procent, svarar att man faktiskt tänjer på reglerna. Det händer ibland, ofta eller alltid. Det är betydligt vanligare att första linjens chefer medger att reglerna tänjs. 32 procent av dessa chefer svarar att det händer ibland, ofta eller alltid. Det gäller också chefer yngre än 40 år där så många som 37 procent svarar så.

Alla vill passa in i en grupp vilket gör att vi tar seden dit vi kommer. Det är inte lätt att påtala brister för då riskerar man att bli utesluten ur gemenskapen. Det är svårare för en chef på lägre nivå och för en yngre chef att stå emot gängse praxis även om hen vet vilka risker som finns.

”

PERSONALEN ÄR MER MÅN OM ATT FÅ
ARBETET UTFÖRT ÄN SIN EGEN SÄKERHET –
DE ÄR LOJALA OCH IFRÅGASÄTTER INTE.

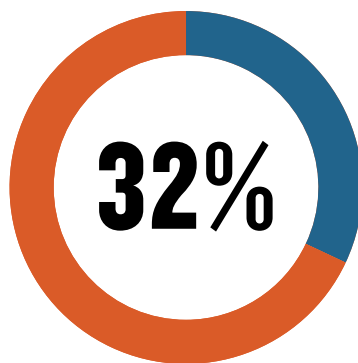
Man inom bygg och anläggning

... ÄNDÅ TÄNJS GRÄNSERNA

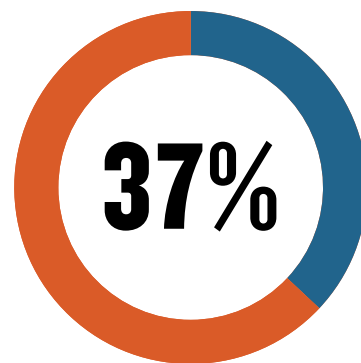
DIAGRAM 2. Händer det att du behöver tänja på arbetsmiljöreglerna?

Ungefär var fjärde chef, 26 procent, svarar att man faktiskt tänjer på reglerna. Det händer ibland, ofta eller alltid

32 procent av första linjens chefer svarar att det händer ibland, ofta eller alltid.

Bland chefer yngre än 40 år där så många som 37 procent som ibland, ofta eller alltid tänjer på reglerna

ATT FÖREBYGGA OLYCKOR

TVÅ VIKTIGA ÅTGÄRDER för att förebygga olyckor är att:

- Analysera och bedöma risker i arbetsmiljön
- Se till att säkerhetsfrågan hålls levande i arbetsvardagen

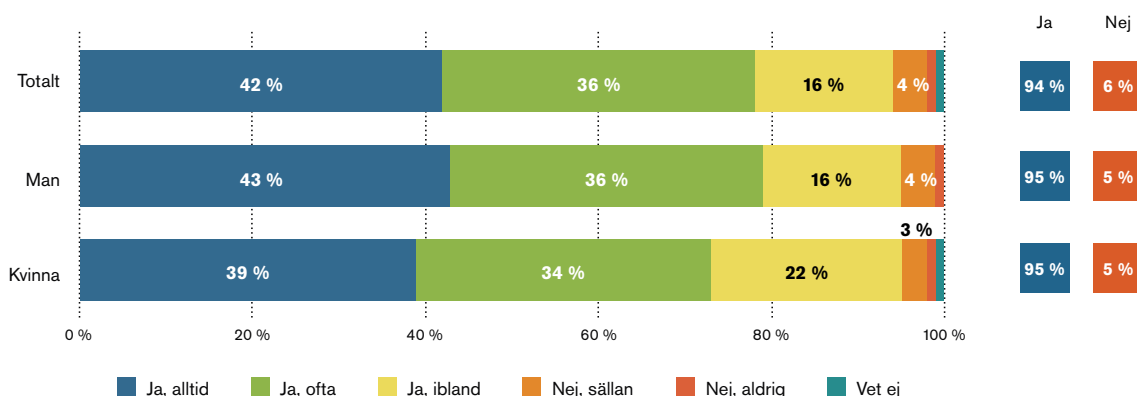
Hur ofta görs det analyser och bedömningar av risker i den fysiska arbetsmiljön på arbetsplatserna?

"Alltid" svarar 42 procent av cheferna, "ofta" svarar 36 procent och "ibland" svarar 16 procent. Fem procent av cheferna svarar att det sällan eller aldrig görs riskanalyser.

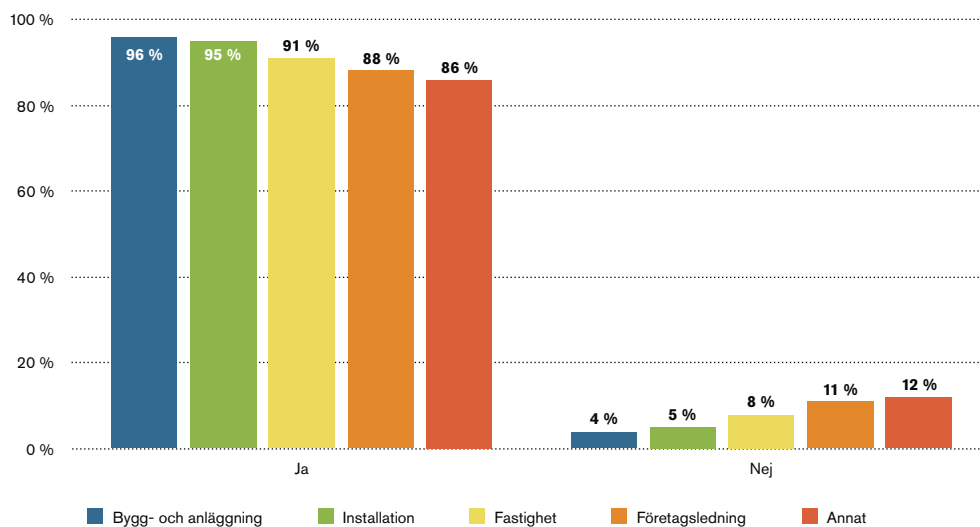
Det innebär alltså att var femte chef uppger att det sällan, aldrig eller bara ibland görs riskanalyser. Det får betraktas som ett relativt dåligt resultat eftersom analys och riskbedömning tillhör de viktigaste förebyggande åtgärderna i produktion.

Bland delbranscherna är det cheferna inom bygg och anläggning som oftast svarar "alltid", "ofta" eller "ibland". 91 procent svarar så. Går vi till installation och fastighet sjunker dessa svar till 88 respektive 86 procent. Tekniska konsulter ligger lägst med 78 procent sådana svar.

DIAGRAM 3. Görs det riskanalyser och riskbedömningar på din arbetsplats avseende fysisk arbetsmiljö?

UPPDELAT I DELBRANSCHER

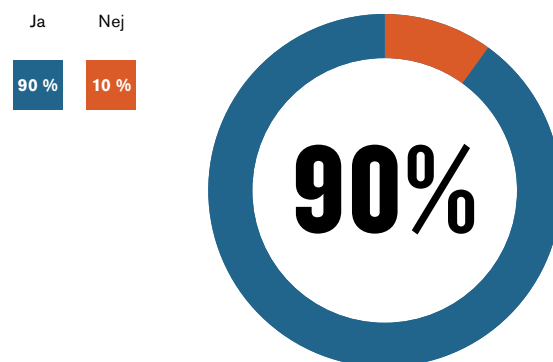

ATT VARJE DAG HJÄLPAS ÅT att påminna varandra om de risker som finns i arbetsmiljön är centralt för att minimera skador och olyckor. Nio av tio chefer inom samhällsbyggnad har säkerhetsfrågor med som en stående punkt på agendan vid arbetsplatsmöten. Ett mycket bra resultat. Det är förstås väsentligt hur den stående punkten om säkerhet genomförs och svaret säger ingenting om kvaliteten i mötena. Men att så många har säkerhet med på agendan innebär att det finns en solid grund att bygga vidare på. Det är bland annat här en god säkerhetskultur grundläggs.

Svaret gäller inte i lika hög utsträckning tekniska konsulter och fastighet där 21 respektive 17 procent svarar att de inte har säkerhet som stående punkt på agendan. Här finns alltså utrymme för förbättringar.

Även när vi analyserar hur svaren fördelar sig på de olika chefsnivåerna ser vi utrymme för förbättringar. 15 procent av cheferna i företagsledande ställning svarar nej på frågan. Det kan jämföras med 10 procent för alla chefer i undersökningen. Att företagsledningen också har säkerhet högst på agendan är centralt för att företaget som helhet har den bästa möjliga säkerhetskulturen.

DIAGRAM 4. Finns säkerhetsfrågor med som en stående punkt på agendan vid arbetsplatsmöten?

Nio av tio chefer har säkerhet som stående punkt på agendan men det gäller inte fastighet, tekniska konsulter och företagsledningen.

VILJAN ATT TA GENVÄGAR FÖR ATT TJÄNA TID OCH DÄRMEJ TJÄNA BÄTTRE.

Man inom bygg och anläggning

ATT BESTÄLLAREN ALDRIG BETALAR FÖR EN SÄKER ARBETSMILJÖ.

Man inom bygg och anläggning

VAD ORSAKAR OLYCKORNA?

VAD ÄR DET SOM ORSAKAR de arbetsplatsolyckor som sker inom samhällsbyggnad? Enligt cheferna är de tre vanligaste orsakerna:

- Slarv – anges av 72 procent (73 procent av männen och 65 procent av kvinnorna).
- Stress – anges av 52 procent.
- Kommunikationsbrister – anges av 39 procent.

Flera av cheferna påtalar det faktum att många olika språk talas på en byggarbetsplats. Det ger upphov till missförstånd och brister i kommunikationen.

Andra orsaker som förekommer enligt cheferna är bristande kunskap om regler och föreskrifter, bristande ansvarsfördelning, krav från överordnade att hålla nere priserna, för få skyddsombud och annat. De som svarar "annat" anger förklaringar som brister i planering, koncentration och yrkeskunskap samt kulturskillnader och mänskliga faktorer.

SÅ HÄR UTTRYCKER SIG några enskilda chefer om orsaker till olyckorna:

"De enskilda arbetarna slarvar med personlig utrustning och slarvar med att följa de skydds- och säkerhetsregler som finns på arbetsplatserna."

Man inom bygg och anläggning

"Min uppfattning är att man måste lägga om ansvarsfrågan på arbetsmiljö så att det blir

större eget ansvar på individen. Idag utbildar vi personal på t ex mobila lyftar men om hen ändå inte följer regler vid användandet så blir det företaget som får böter vid inspektion från Arbetsmiljöverket. Man måste lägga om likt heta arbeten, mer individansvar, men med krav på att företaget ser till att dom anställda är utbildade."

Kvinna inom installation

"Kultur och attitydfråga, det tar tid att ändra en hel industri."

Man inom bygg och anläggning

"Personalen är mer mån om att få arbetet utfört än sin egen säkerhet dvs de är lojala och ifrågasätter inte. Gäller både inhemsk och utländsk personal."

Man inom bygg och anläggning

"Viljan att ta genvägar för att tjäna tid och därmed tjäna bättre."

Man inom bygg och anläggning

"Det kan vara tungarbetat att jobba säkert, man tar en osäker genväg."

Kvinna inom bygg och anläggning

"Att beställaren aldrig betalar för en säker arbetsmiljö. I upphandling så ska kostnader för arbetsmiljö finnas budgeterat i förfrågningsunderlag. De pengarna ska läggas helt utanför utvärdering. Det är helt sjukt hur vi i offentliga upphandlingar prissätter våra egna liv!"

Man inom bygg och anläggning

DET KAN VARA TUNGARBETAT ATT JOBBA SÄKERT, MAN TAR EN OSÄKER GENVÄG.

Kvinna inom bygg och anläggning

DET ÄR HELT SJUKT HUR VI I OFFENTLIGA UPPHANDLINGAR PRISSÄTTER VÅRA EGNA LIV!

Man inom bygg och anläggning

DIAGRAM 5. Vilka upplever du utgör de vanligaste bakomliggande orsakerna till arbetsplatsolyckor?

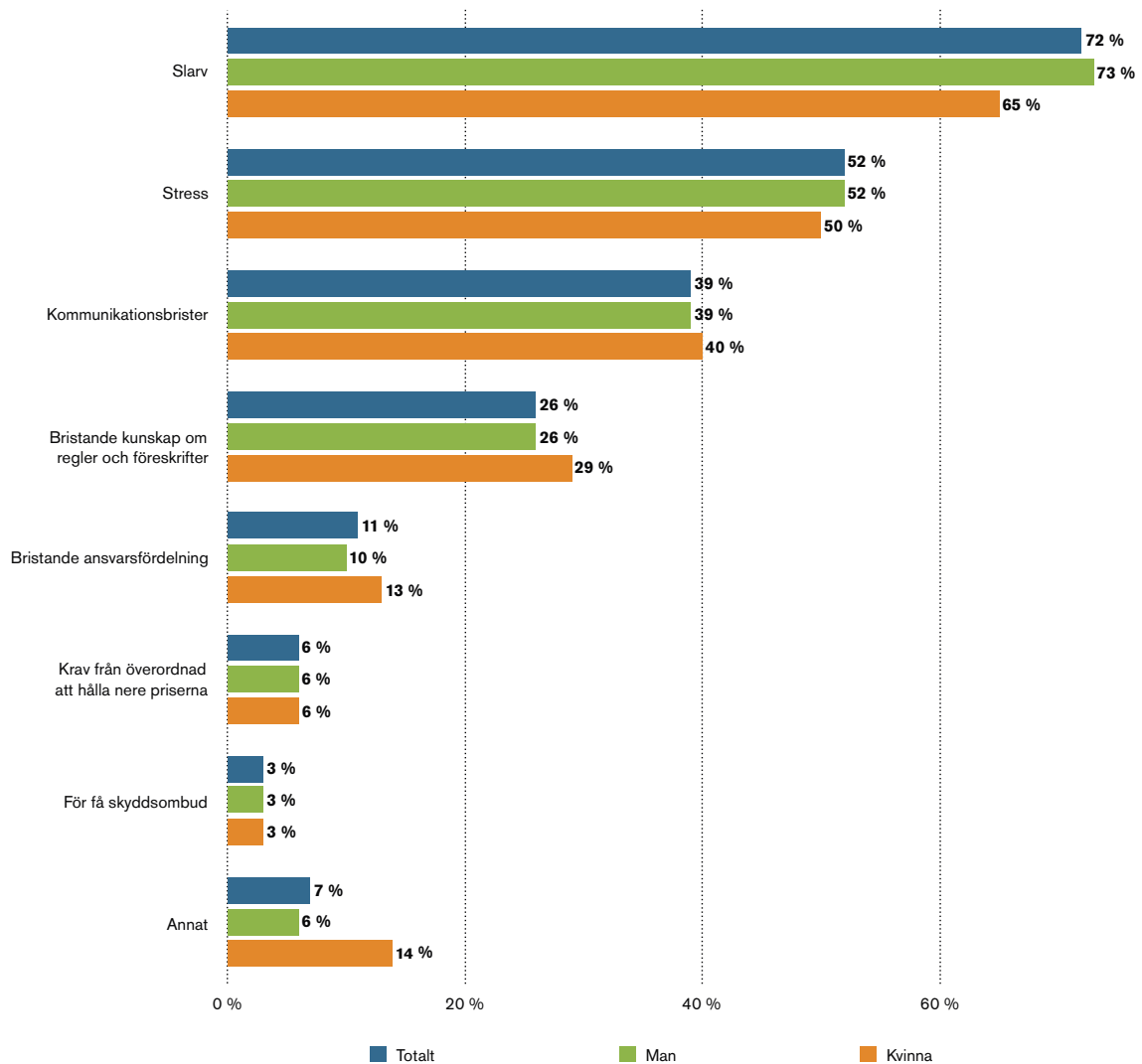
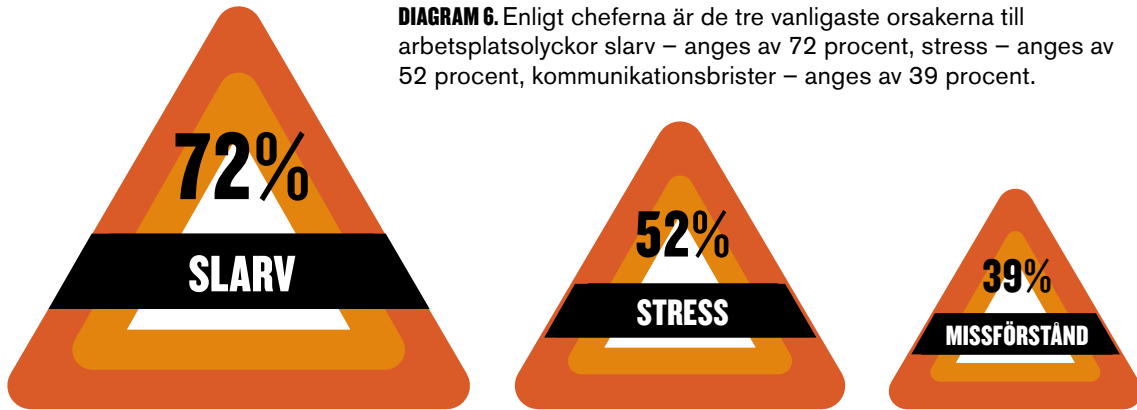

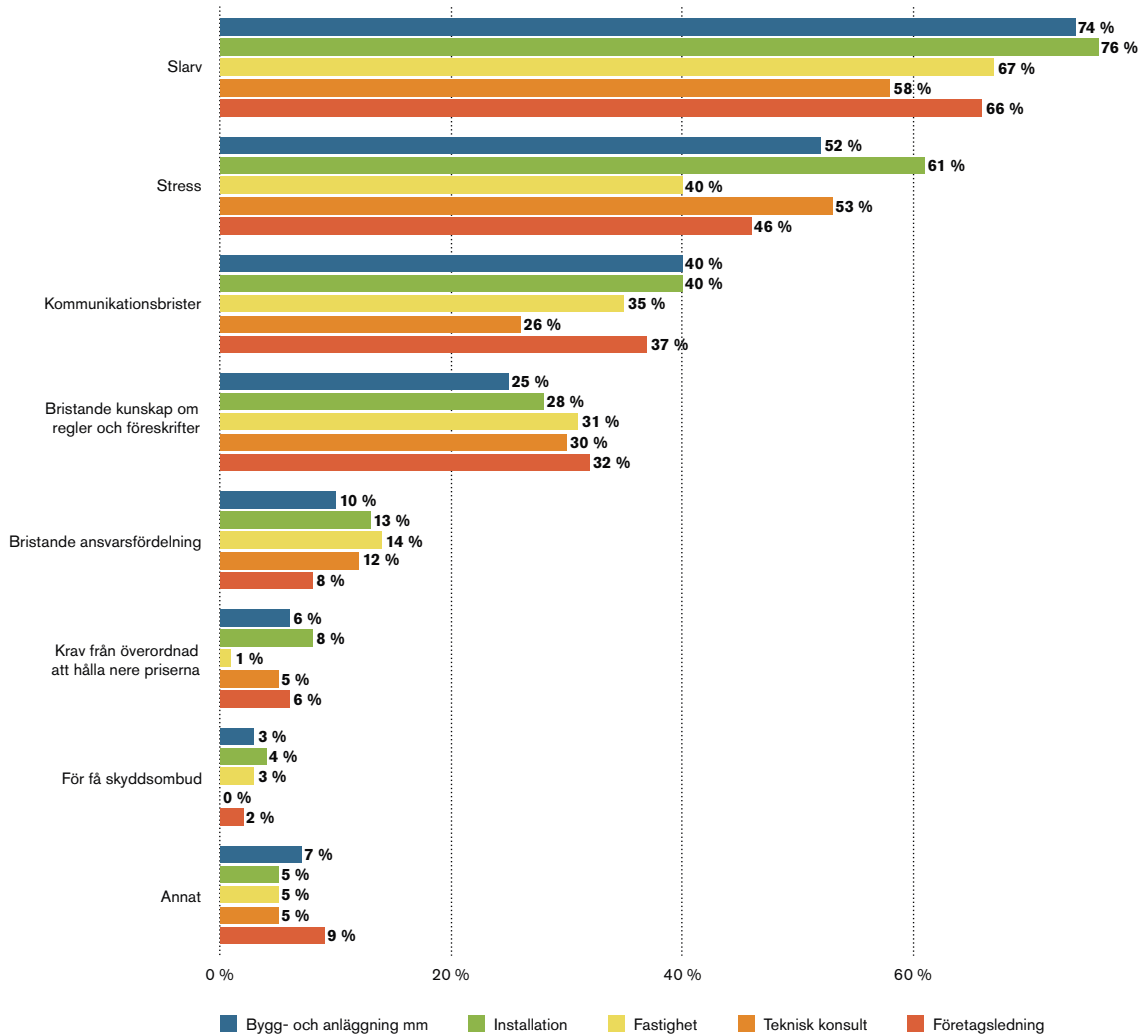
DIAGRAM 6. Enligt cheferna är de tre vanligaste orsakerna till arbetsplatsolyckor slarv – anges av 72 procent, stress – anges av 52 procent, kommunikationsbrister – anges av 39 procent.

NÄR VI TITTAR på varje delbransch för sig är det samma topp tre orsaker som anges. Däremot är slarv och stress mer utbredda orsaker till olyckor inom bygg och anläggning.

DIAGRAM 7. Vilka upplever du utgör de vanligaste bakomliggande orsakerna till arbetsplatsolyckor?

UPPDELAT I DELBRANSCH

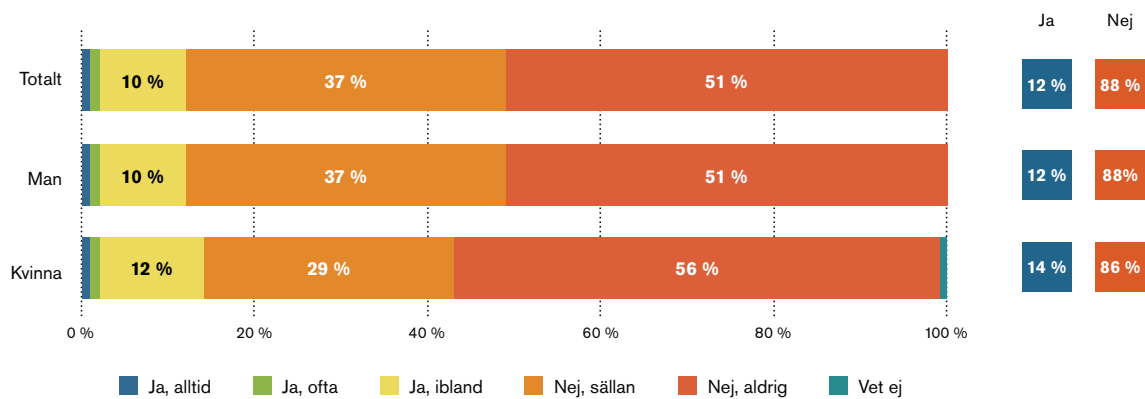

VI FRÅGADE CHEFERNA om de känner sig pressade av andra att göra saker som de vet kan innebära en olycksrisk. "Ja ibland" svarar 10 procent av cheferna. Något fler kvinnor – 12 procent – svarar så.
För 36 procent av cheferna är svaret på denna

fråga "nej sällan". Kvinnorna är något färre än så, 29 procent svarar "nej sällan".

Hälften av cheferna känner sig aldrig pressade av andra att göra saker som de vet kan innebära en olycksrisk. Kvinnorna svarar något oftare "nej aldrig".

DIAGRAM 8. Känner du dig pressad av andra att göra saker som du vet kan innebära en olycksrisk?

HUR MOGEN ÄR SÄKERHETSKULTUREN?

IDET LÅNGA LOPPET är det företagskulturen som avgör om de flesta agerar på ett sätt i vardagen som skyddar och minimerar riskerna i arbetet. Den säkerhetskultur som råder är summan av medarbetares och chefers attityder till betydelsen av säkerhet som i sin tur leder till ett säkert eller riskfyllt sätt att arbeta.

Här skiljer sig samhällsbyggnad från andra branscher i det att arbetsmiljön ofta är tillfällig eftersom en byggarbetsplats hela tiden förändras. Man arbetar ofta i projekt med olika entreprenörer i samma riskmiljö. Medarbetare från olika säkerhetskulturer kommer samman och påverkar varandra. Det är inte säkert att just ditt företags säkerhetstänkande "vinner". Det gör säkerhet till en branschfråga och inte bara ett enskilt företags angelägenhet.

Det finns en modell för att bedöma vilken mognadsgrad säkerhetskulturen har som bygger på fem steg. Om företaget befinner sig på det första steget gör de som arbetar där bara ett minimum av vad lagar och regler kräver. Ledningens engagemang är lågt och på företaget

prioriterar man säkerhetsarbete bara då vite hotar. I verksamheter där man har den mest utvecklade kulturen är säkerhet en naturlig del av företagets värderingar. Det behövs inga incidenter för att driva säkerhetsarbetet framåt utan det är en självklar del av det dagliga arbetet.

I bilden nedan är även stegen två, tre och fyra beskrivna.

VI FRÅGADE CHEFERNA vilken av de fem beskrivningarna av säkerhetskultur som de anser stämmer bäst in på deras arbetsplats.

Byggchefsbarometern 2019 visar att samhällsbyggnadsbranschen har kommit en bra bit upp för trappan. Ytterst få befinner sig på det första steget. Några företag har kommit hela vägen upp till det femte steget men många är kvar på det tredje steget.

36 PROCENT AV CHEFERNA anser att verksamheten där de arbetar befinner sig på steg tre av fem steg. Ungefär lika många, 33 procent, anser att deras verksamhet kommit hela vägen upp till femte

DIAGRAM 9. Säkerhetskulturens fem mognadsgrader.

steget. Var femte chef placerar sin arbetsplats på det fjärde steget.

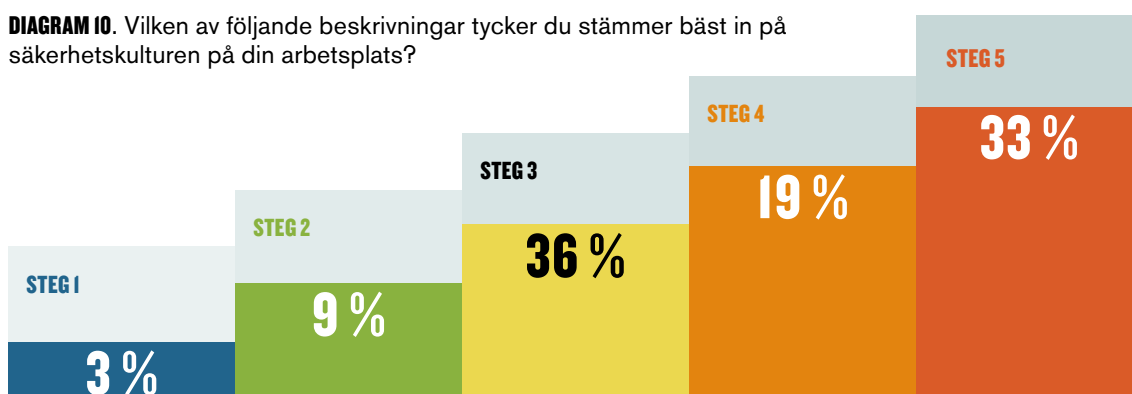
Nio procent tycker att det andra steget stämmer bäst överens med deras arbetsplats och tre procent att man bara befinner sig på första trappsteget. Det innebär att tolv procent av cheferna anser att det råder en mycket bristande säkerhetskultur där de arbetar.

De olika delbranscherna följer varandra relativt väl. För tekniska konsulter är resultatet sämst. Här anser nära var femte chef att man är kvar på andra steget.

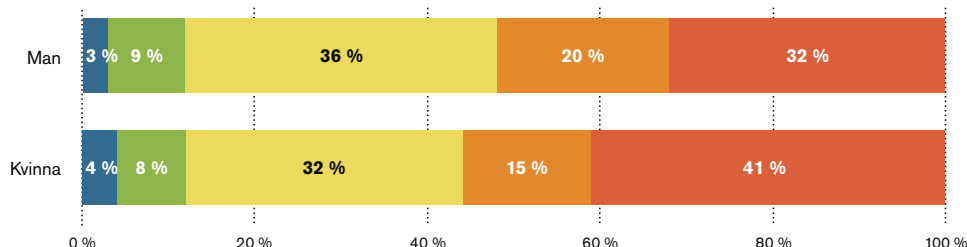
Inom installation bedömer nästan hälften av cheferna (48 procent) att verksamheten befinner sig på det tredje steget.

Bygg och anläggning är den delbransch där flest chefer anger det femte och högsta steget. 35 procent av cheferna anser att man gör maximalt för att förhindra och förebygga olyckor. Installation och tekniska konsulter kommer lägst på det femte steget med 24 respektive 25 procent av svaren här. Att jämföra med 33 procent för samtliga chefer.

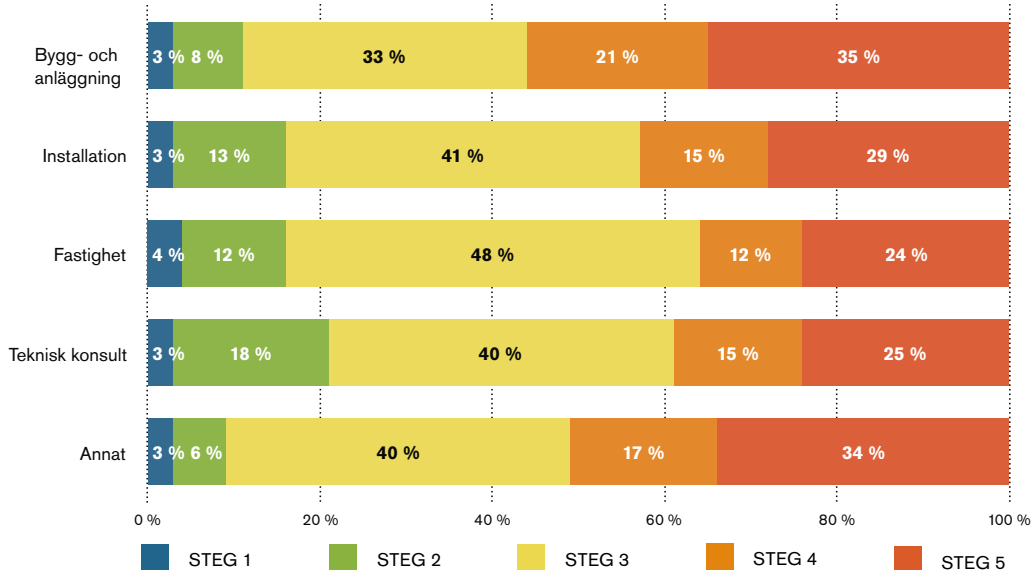
DIAGRAM 10. Vilken av följande beskrivningar tycker du stämmer bäst in på säkerhetskulturen på din arbetsplats?

UPPDELAT PÅ MÄN OCH KVINNOR

UPPDELAT I DELBRANSCHER

ALLA MÅSTE GÖRA MER

Byggchefsbarometern 2019 visar att vi inom samhällsbyggnad har kommit en bit på väg med att bygga en säkerhetskultur men så länge människor dör i arbetsplatsolyckor är det långt ifrån tillräckligt. Både företag och samhälle kan och måste göra mer.

MÅNGA AV SVAREN i undersökningen vittnar om att säkerhet inte har den status och prioritet i verksamheterna som krävs för att utrota dödsolyckorna. Säkerhetskulturen är inte tillräckligt stark.

Det tydligaste exemplet är att slarv är den dominerande orsaken till olyckor. Slarv handlar om något man inte tar på allvar.

Flera av cheferna uttrycker frustration över medarbetare som bryter mot säkerhetsföreskrifter och det vittnar mycket tydligt om att de inte arbetar i ett företag med en hög säkerhetskultur.

Det är också mycket bekymmersamt att så många chefer känner sig tvungna att tänja på arbetsmiljöreglerna för att få vardagen att gå ihop. Särskilt första linjens chefer och yngre chefer vittnar om detta.

EN VIKTIG FÖRKLARING är att kortsiktiga ekonomiska vinster styr. Vi är som bransch beredda att tumma på säkerheten för att få ekonomin att gå ihop.

Ekonomi och säkerhet är inte varandras motsatser men det kan uppfattas så om inte prioriteringarna uppifrån är glasklara. Så länge det premieras att jobba snabbt och ta genvägar så kommer det styra agerandet på bekostnad av säkerheten.

En annan förklaring är machokulturen som enligt Arbetsmiljöverket betonar fysisk styrka och smärttålighet kombinerat med ett motstånd mot kvinnor, ledningen, säkerhet och skriftliga regler.

När människoliv står på spel kan vi inte nöja oss med att nio av tio chefer anser sig insatta i arbetsmiljöreglerna. Det är dessutom svårt att bedöma sin egen kunskap; har vi chefer vad som krävs?

Branschen skiljer sig från andra branscher i det att arbetet i byggprojekt sker i ständigt nya team med nya medarbetare från många olika företag som arbetar tillsammans i en gemensam riskmiljö. Ständig förändring och olika företagskulturer skapar en ökad risk och därmed extra höga krav på säkerhet.

DET RÄCKER INTE att enskilda företag har ett högt säkerhetstänkande. På ett byggprojekt blandas olika nivåer av säkerhetstänkande och de med lägst nivå påverkar säkerhetskulturen negativt. Olika yrkesgrupper är beroende av varandra. Elektrikerna behöver förstå och bry sig om snickarens situation och tvärtom. Samarbete och säkerhetstänkandet mellan olika yrkesroller är viktigt.

Att ha en gemensam målbild och hjälpas åt för att skapa en säker bransch är avgörande. Att bry sig om varandras säkerhet på arbetsplatsen och aldrig någonsin konkurrera om säkerhet måste vara en prioritet.

KÄLLFÖRTECKNING

AFA Försäkring, Fysisk arbetsmiljö - unga i industri och bygg, maj 2018

https://www.afaforsakring.se/globalassets/forebyggande/analys-och-statistik/f6345_unga-i-industri-och-bygg.pdf

AFA Försäkring, Allvarliga arbetsskador och långvarig sjukfrånvaro, juni 2019

https://www.afaforsakring.se/globalassets/forebyggande/analys-och-statistik/rapporter/2019/f7060_arbetssskaderapport_2019.pdf

AFA Försäkring, Arbetsolyckor och sjukskrivningar i byggbranschen, mars 2017

<https://www.hallnollan.se/library/2680/arbetsolyckor-och-sjukskrivningar-i-byggbranschen-2017-afa-foersaekring.pdf>

Arbetsmiljöverket, statistik om dödsolyckor i arbetet

<https://www.av.se/arbetsmiljoarbete-och-inspektioner/arbetsmiljostatistik-officiell-arbetssskadestatistik/statistik-om-dodsolyckor-i-arbetet/?hl=d%C3%B6dsolyckor>

HUR KAN VI BLI BÄTTRE?

Till företagen i branschen vill Byggcheferna rikta en stark uppmaning att ta säkerhetskultur på större allvar.

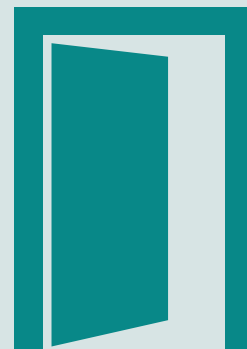

ANVÄND UPPHANDLING

för att stärka säkerhetskulturen. Dels genom att utforma krav på säkerhetsarbete, dels genom att kostnader relaterade till säkerhet inte ska gå att konkurrera om.

ÖPPNA UPP

för jämförelser. Lär av andra branscher till exempel gruvindustrin och verkstadsindustrin som inte längre ligger i täten i statistiken över dödsolyckor.

NYTTJA STYRKAN

i att nio av tio chefer redan har säkerhet på agendan i varje arbetsplatsmöte. Gör insatser för att bygga vidare på denna grundläggande struktur och medvetenhet.

- **UTBILDA CHEFERNA** i att bedöma risk och tydliggör att ekonomi och säkerhet inte är varandras motsatser.
- **ÖKA KUNSKAPEN** om säkerhet hos alla. Det behövs en grundligare introduktion om säkerhet på arbetsplatsen och att kunskaper säkerställs.

... OCH FORTSÄTT RIVA MACHOKULTUREN

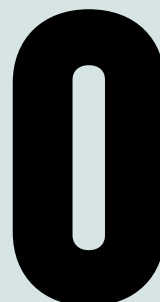
så att allas attityd till risktagande förbättras.

VI VILL PÅMINNA VÅRA FOLKVALDA POLITIKER ...

... och ansvariga myndigheter om det förslag Byggcheferna lämnade till arbetsmarknadsdepartementet våren 2019. En åtgärd som politikerna kan agera på direkt:

- Det behövs en djupare säkerhetsutbildning redan i skolbänken.

Högre utbildningar inom samhällsbyggnad ska ge baskunskap i arbetsmiljöfrågor. Det sker inte i tillräckligt stor utsträckning idag vilket resulterar i att arbetsledare kommer ut på sitt första jobb och har bristande kunskap i dessa livsviktiga frågor.

**NOLLVISIONEN
OM DÖDSOLYCKOR
ÄR OCH FÖRBLIR
EN AV
BYGGCHEFERNAS
MEST
PRIORITERADE
FRÅGOR.**

Byggcheferna är en branschförening inom Ledarna med 17 000 medlemmar – chefer inom alla delar av samhällsbyggnad och på alla nivåer. Alla vinner på ett bra ledarskap – vi jobbar för att samhällsbyggnad ska ha världens bästa chefer.

byggcheferna.se

Byggcheferna c/o Ledarna, box 120 69, 102 22 Stockholm, 08-598 99 000, byggcheferna@ledarna.se